CONSEIL DE L'EUROPE

COUNCIL OF EUROPE

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

SECŢIUNEA A PATRA

CAUZA FLUX ŞI SAMSON c. MOLDOVEI

(Cererea nr. 28700/03)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

23 octombrie 2007

DEFINITIVĂ

23/01/2008

Această hotărâre poate fi subiect al revizuirii editoriale.

În cauza Flux şi Samson c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secţiunea a Patra), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Sir Nicolas BRATZA, *Preşedinte,*
Dl J. CASADEVALL,
Dl G. BONELLO,
Dl K. TRAJA,
Dl S. PAVLOVSCHI,
Dl L. GARLICKI,
Dra L. MIJOVIĆ, *judecători,*
şi dl T.L. EARLY, *Grefier al Secţiunii*,

Deliberând la 2 octombrie 2007 în şedinţă închisă,

Pronunţă următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 28700/03) depusă împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenţiei pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor Fundamentale („Convenţia”), de către un ziar din Republica Moldova, *Flux* („ziarul reclamant”), şi dra Aurelia Samson („al doilea reclamant”), la 13 mai 2003.

2. Reclamanţii au fost reprezentaţi de către dl V. Gribincea de la „Juriştii pentru drepturile omului”, o organizaţie non-guvernamentală cu sediul în Chişinău. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său la acea dată, dl V. Pârlog.

3. Ziarul reclamant a pretins, în special, că dreptul său la libertatea de exprimare a fost încălcat ca rezultat al hotărârilor judecătoreşti pronunţate în cadrul procedurilor în defăimare iniţiate împotriva lui. Al doilea reclamant a pretins o încălcare a dreptului său la reputaţie, ceea ce contravine articolului 8 al Convenţiei.

4. Cererea a fost repartizată Secţiunii a Patra a Curţii. La 9 februarie 2006, Preşedintele Secţiunii a decis să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu prevederile articolului 29 § 3 al Convenţiei, s-a decis examinarea fondului cererii concomitent cu admisibilitatea acesteia.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANŢELE CAUZEI

5. Faptele cauzei, aşa cum au fost prezentate de părţi, pot fi rezumate în felul următor.

6. La 13 decembrie 2001, ziarul reclamant a publicat un articol bazat pe o expunere făcută de dna Z. Samson despre fiica sa (al doilea reclamant). Articolul descria problemele celui de-al doilea reclamant cu vecinul său, G.C., fostul ministru al Construcţiilor.

7. G.C. a iniţiat proceduri judecătoreşti, pretinzând prejudicii pentru defăimare. El nu a specificat care părţi din articol le-a considerat defăimătoare. Înainte ca prima instanţă să pronunţe hotărârea sa, la cererea celui de-al doilea reclamant şi a lui G.C., ziarul reclamant a publicat scuze la adresa lui G.C.

8. La 17 octombrie 2002, Judecătoria sectorului Buiucani a admis în parte pretenţia lui G.C., datorită publicării scuzelor, şi a indicat ziarului să publice o dezminţire pe aceeaşi pagină ca şi articolul iniţial şi să plătească prejudicii şi taxa de stat în sumă totală de 1,404 lei moldoveneşti (MDL), echivalentul a 105 euro (EUR).

9. Instanţa de judecată a constatat că următoarea „informaţie" din articol nu „corespundea adevărului":

> „un fost demnitar de stat îşi înalţă castele", „vecinii spun că el le dă în chirie, agonisind o groază de bani", „ex-ministrul Construcţiilor, G.C., a hotărât să se îmbogăţească pe sărăcia altora", „prin diferite metode acesta îi forţa pe bătrânii care locuiau într-o curte cu [cel de-al doilea reclamant], să-şi părăsească casele în schimbul unor sume mizere", „el i-a spus [celui de-al doilea reclamant] că îşi va atinge scopul cu orice preţ" şi „că-i va face viaţa imposibilă".

10. Articolul mai conţinea următoarele declaraţii, dintre care niciuna nu a fost considerată de instanţele de judecată ca necorespunzând adevărului:

> „una dintre aceste căsuţe atrăgătoare ale G.C. a fost construită lângă casa [celui de-al doilea reclamant]" şi „se înălţa mult deasupra casei sale"; „pentru a-şi extinde avuţiile, G.C. a dărâmat saraiul [celui de-al doilea reclamant]"; „faptul că [G.C.] deţine trei apartamente, nu-l va opri să facă rost şi de al patrulea".

Articolul mai releva neîncrederea [celui de-al doilea reclamant] în capacitatea sistemului judecătoresc de a-l proteja de un vecin mult mai înstărit. A fost publicată o fotografie a casei celui de-al doilea reclamant şi a lui G.C. Articolul se sfârşea cu opinia lui G.C. cu privire la acel subiect, care a fost exprimată prin telefon, şi cu un rezumat al câtorva documente expediate de acesta prin fax, care sugerau că cel de-al doilea reclamant a încălcat unele din obligaţiile sale legale.

11. Instanţa de judecată a constatat că menţionarea repetată a funcţiei de ministru ocupată anterior de G.C. a sporit prejudiciul cauzat acestuia şi a

constatat că nu existau probe că acesta ar fi folosit în mod ilegal funcţia sa anterioară.

12. În apel, ziarul reclamant a susţinut că declaraţiile făcute erau judecăţi de valoare, care nu erau susceptibile de a fi probate. De asemenea, el s-a plâns că instanţa de judecată a avut o atitudine favorabilă faţă de G.C., identificând din propria iniţiativă unele expresii ca fiind defăimătoare, chiar dacă G.C. nu le-a indicat. Mai mult, el a menţionat că nu a urmat nicio reacţie la faptul că dna Z. Samson şi-a confirmat declaraţiile sale în instanţa de judecată.

13. La 14 ianuarie 2003, Tribunalul Chişinău a menţinut hotărârea judecătorească, respingând mai multe argumente ale ziarului şi constatând că „...informaţia expusă în articol a servit drept temei pentru o eventuală propunere de demisie a lui [G.C.]". Argumentul că articolul reproducea opiniile vecinilor lui G.C. a fost respins, deoarece ziarul le-a publicat. De asemenea, instanţa de judecată a presupus că două pasaje (şi anume „el i-a spus [celui de-al doilea reclamant] că îşi va atinge scopul cu orice preţ" şi „că-i va face viaţa imposibilă") puteau fi făcute doar de cel de-al doilea reclamant.

14. În recursul ce a urmat (din 30 ianuarie 2003 şi 3 martie 2003), ziarul reclamant a susţinut că câţiva vecini ai celui de-al doilea reclamant au fost evacuaţi din casele lor, că unul din ei a fost lăsat fără loc de trai şi că G.C. a devenit proprietarul acelor case. De asemenea, el a susţinut că, deşi potrivit legislaţiei naţionale G.C. trebuia să dovedească faptul că cel de-al doilea reclamant a făcut cele două declaraţii în cauză, instanţa de judecată, pur şi simplu, a presupus că acesta le-a făcut.

15. La 20 martie 2003, Curtea de Apel a menţinut hotărârea judecătorească. Ea a respins recursul ziarului ca nefondat şi tardiv, fără a da detalii cu privire la această concluzie.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

16. Dreptul intern relevant a fost expus în hotărârea *Busuioc v. Moldova* (nr. 61513/00, § 39, 21 decembrie 2004).

ÎN DREPT

17. Ziarul reclamant a pretins o încălcare a drepturilor sale garantate de articolul 10 al Convenţiei, care prevede următoarele:

> „1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie şi libertatea de a primi sau de a comunica informaţii ori idei fără amestecul autorităţilor publice şi fără a ţine seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societăţile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercitarea acestor libertăţi ce comportă îndatoriri şi responsabilităţi, poate fi supusă unor formalităţi, condiţii, restrângeri sau sancţiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea naţională, integritatea teritorială sau siguranţa publică, apărarea ordinii şi prevenirea infracţiunilor, protecţia sănătăţii sau a moralei, protecţia reputaţiei sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informaţii confidenţiale sau pentru a garanta autoritatea şi imparţialitatea puterii judecătoreşti."

I. ADMISIBILITATEA

18. Curtea notează că, în observaţiile sale din 4 septembrie 2006, ziarul reclamant a solicitat Curţii să lase fără examinare pretenţiile sale formulate în temeiul articolelor 6 şi 13 ale Convenţiei şi în temeiul articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenţie. În aceleaşi observaţii, cel de-al doilea reclamant a solicitat Curţii să lase fără examinare pretenţia sa formulată în temeiul articolul 8 al Convenţiei, deoarece, între timp, el a soluţionat conflictul cu vecinul său. Prin urmare, Curtea nu va examina aceste pretenţii.

19. Curtea consideră că pretenţia ziarului reclamant formulată în temeiul articolului 10 al Convenţiei ridică chestiuni de drept, care sunt suficient de serioase încât determinarea lor să depindă de o examinare a fondului. Niciun temei pentru a declara această pretenţie inadmisibilă nu a fost stabilit. Prin urmare, Curtea o declară admisibilă. În conformitate cu decizia sa de a aplica articolul 29 § 3 al Convenţiei (a se vedea paragraful 4 de mai sus), Curtea va purcede imediat la examinarea fondului acestei pretenţii.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 10 AL CONVENŢIEI

20. Părţile au fost de acord că, în această cauză, a avut loc o ingerinţă în libertatea de exprimare a ziarului reclamant, că aceasta a fost prevăzută de lege şi a urmărit un scop legitim, în sensul articolului 10 § 2 al Convenţiei. Sarcina Curţii este de a stabili dacă ingerinţa a fost „necesară într-o societate democratică".

21. Curtea se referă la principiile generale aplicabile stabilite în jurisprudenţa sa cu privire la libertatea de exprimare (a se vedea, printre multe altele, *Sunday Times v. the United Kingdom (no. 1)*, hotărâre din 26 aprilie 1979, Seria A nr. 30; *Busuioc v. Moldova*, nr. 61513/00, 21 decembrie 2004 şi *Saviţchi v. Moldova*, nr. 11039/02, 11 octombrie 2005).

22. Curtea notează că ziarul reclamant a fost amendat pentru că nu a putut să probeze veridicitatea câtorva declaraţii făcute în ediţia sa din 13 decembrie 2001 (a se vedea paragraful 9 de mai sus). Ziarul reclamant a susţinut în faţa instanţelor de judecată naţionale că majoritatea declaraţiilor erau judecăţi de valoare care, în principiu, nu pot fi probate. În recurs, el s-a referit la câteva fapte suplimentare care, în opinia sa, susţineau judecăţile de valoare făcute (a se vedea paragraful 14 de mai sus).

23. Curtea notează că nicio instanţă de judecată naţională nu a răspuns la aceste argumente prin verificarea faptului dacă declaraţiile puteau fi considerate judecăţi de valoare sau prin verificarea veridicităţii faptelor suplimentare, la care s-a referit ziarul reclamant. Curtea reiterează că existenţa faptelor poate fi dovedită, în timp ce adevărul judecăţilor de valoare nu este susceptibil probaţiunii. Cerinţa de a dovedi adevărul unei judecăţi de valoare este imposibil de îndeplinit şi încalcă însăşi libertatea de opinie, care este o parte fundamentală a dreptului garantat de articolul 10 (a se vedea *Jerusalem v. Austria*, nr. 26958/95, § 42, ECHR 2001-II şi *Busuioc*, citată mai sus, § 61), deşi chiar şi o judecată de valoare fără niciun substrat factologic care s-o susţină poate fi excesivă (a se vedea *Oberschlick v. Austria (no. 2)*, hotărâre din 1 iulie 1997, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-IV, p. 1276, § 33).

24. Curtea consideră că pasajele „un fost demnitar de stat îşi înalţă castele" şi „ex-ministrul construcţiilor, G.C., a hotărât să se îmbogăţească pe sărăcia altora" sunt judecăţi de valoare care exprimau opinia ziarului despre lucrările de construcţie ale lui G.C. şi consecinţele lor asupra vecinilor lui. Mai mult, aceste opinii s-au bazat pe fapte, care nu s-a dovedit că au fost neadevărate, unele fiind menţionate chiar în articol (a se vedea paragraful 10 de mai sus), iar la altele s-a făcut referire pe parcursul procedurilor (a se vedea paragraful 14 de mai sus). În astfel de circumstanţe, Curtea consideră că de la ziar nu se putea cere să probeze veridicitatea judecăţilor de valoare făcute de el şi că, mai mult, opiniile sale nu au fost lipsite de un substrat factologic.

25. De asemenea, Curtea notează că instanţele de judecată naţionale nu au reacţionat la confirmarea propriilor declaraţii date ziarului, făcută de mama celui de-al doilea reclamant. Curtea consideră că, cerând reclamantului să dovedească adevărul declaraţiilor sale şi în acelaşi timp ignorând probele prezentate în susţinerea declaraţiilor sale şi, astfel, a veridicităţii lor, constatarea instanţelor de judecată moldoveneşti că declaraţia a fost defăimătoare nu poate fi considerată ca fiind necesară într-o societate democratică (a se vedea *Jerusalem v. Austria*, citată mai sus, §§ 45-46, *Saviţchi*, citată mai sus, § 59 şi *Busuioc*, citată mai sus, § 88).

26. De asemenea, Curtea ia în consideraţie tonul echilibrat al articolului. După ce a prezentat opinia unei părţi, el, de asemenea, a informat cititorul despre versiunea celeilalte părţi şi s-a referit la nişte documente care sugerau că şi cel de-al doilea reclamant a încălcat anumite obligaţii legale (a se vedea paragraful 10 de mai sus). Având în vedere cele de mai sus, Curtea este convinsă de buna-credinţă a ziarului şi de faptul că el a acţionat în conformitate cu principiile jurnalismului responsabil (a se vedea *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* [GC], nr. 21980/93, § 63, ECHR 1999-III), deşi a recurs la „un grad de exagerare sau chiar provocare", care trebuia protejat (a se vedea *Prager and Oberschlick v. Austria*, hotărâre din 26 aprilie 1995, Seria A nr. 313, § 38).

27. *In fine*, trebuie notat faptul că articolul a pus în discuţie chestiuni de un veritabil interes public, şi anume pretinsele abuzuri ale unui fost demnitar de

stat şi incapacitatea sistemului judecătoresc de a reacţiona adecvat la un astfel de pretins abuz. De asemenea, el a redat opiniile unor terţe persoane, indicând, în mod clar, acest lucru cititorului. Acest lucru este de o relevanţă specifică în ceea ce priveşte următoarele pasaje din articol „vecinii spun că el le dă în chirie, agonisind o groază de bani", „el i-a spus [celui de-al doilea reclamant] că îşi va atinge scopul cu orice preţ" şi „că-i va face viaţa imposibilă".

Curtea reiterează că pedepsirea unui jurnalist pentru că a ajutat la răspândirea declaraţiilor făcute de o altă persoană … ar afecta serios contribuţia presei la discutarea chestiunilor de interes public şi nu ar trebui să fie admisă decât dacă există motive deosebit de întemeiate pentru a face acest lucru (a se vedea *Jersild v. Denmark*, hotărâre din 23 septembrie 1994, Seria A nr. 298, § 35 şi *Thoma v. Luxembourg*, nr. 38432/97, § 62, ECHR 2001-III). În această cauză, dat fiind tonul echilibrat al articolului, Curtea nu vede motive atât de întemeiate pentru ingerinţa în libertatea de exprimare a ziarului.

28. Având în vedere cele de mai sus şi faptul că orice prejudiciu cauzat reputaţiei lui G.C. a fost înlăturat prin publicarea promptă a scuzelor (a se vedea paragraful 7 de mai sus), Curtea conchide că ingerinţa nu a corespuns unei necesităţi sociale imperioase şi, astfel, nu a fost necesară într-o societate democratică. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 10 al Convenţiei.

III. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENŢIEI

29. Articolul 41 al Convenţiei prevede următoarele:

> „Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenţiei sau a protocoalelor sale şi dacă dreptul intern al Înaltelor Părţi Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecinţelor acestei violări, Curtea acordă părţii lezate, dacă este cazul, o satisfacţie echitabilă."

A. Prejudiciul material

30. Ziarul reclamant a pretins EUR 112 cu titlu de prejudiciu material, reprezentând amenda şi taxa de stat plătită de el.

31. Guvernul a susţinut că nu a existat o legătură cauzală între pretinsa violare şi pretenţiile ziarului reclamant.

32. Curtea consideră pretenţia ziarului reclamant ca fiind întemeiată şi o admite în întregime.

B. Prejudiciul moral

33. Ziarul reclamant a mai pretins EUR 5,000 cu titlu de prejudiciu moral, referindu-se la sumele acordate de Curte în cauzele anterioare cu privire la articolul 10.

34. Guvernul nu a fost de acord şi a susţinut că nu a fost prezentată nicio probă cu privire la prejudiciul moral.

35. Având în vedere că ea a constatat o violare a articolului 10 al Convenţiei, Curtea consideră că acordarea compensaţiilor cu titlu de prejudiciu moral este justificată în această cauză. Făcând o evaluare în bază echitabilă, Curtea acordă ziarului reclamant EUR 3,000 (a se vedea *Savitchi*, citată mai sus, § 64; *Ukrainian Media Group v. Ukraine*, nr. 72713/01, § 75, 29 martie 2005 şi *Kommersant Moldovy v. Moldova*, nr. 41827/02, §§ 49 şi 52, 9 ianuarie 2007).

C. Costuri şi cheltuieli

36. Avocatul ziarului reclamant a pretins EUR 1,665 cu titlu de costuri şi cheltuieli angajate în faţa Curţii. El a prezentat o listă detaliată a orelor lucrate, potrivit căreia el a prestat 27.75 ore lucrând asupra cauzei, fiind perceput un onorariu de EUR 60 pe oră. Calculele din lista detaliată nu au inclus timpul lucrat asupra pretenţiilor formulate în temeiul articolelor 6, 8 şi 13 ale Convenţiei, precum şi al articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenţie, care ulterior au fost retrase de ziarul reclamant.

37. În ceea ce priveşte onorariul de EUR 60 perceput pe oră, avocatul a susţinut că acesta a fost în limitele ratelor recomandate de Baroul Avocaţilor din Republica Moldova, care erau de EUR 40-150. De asemenea, el a făcut referire la costul înalt al vieţii în Chişinău, dând ca exemple preţurile la locuinţe şi benzină.

38. Guvernul nu a fost de acord cu suma pretinsă pentru reprezentare. El a considerat-o excesivă şi a susţinut că suma pretinsă de avocat nu a fost suma care a fost în realitate plătită lui de către ziarul reclamant. El a contestat numărul de ore lucrate de avocatul ziarului reclamant şi onorariul perceput pe oră de acesta. De asemenea, el a susţinut că ratele recomandate de Baroul Avocaţilor din Republica Moldova erau prea înalte în comparaţie cu salariul mediu lunar din Republica Moldova şi a făcut referire la caracterul non-profit al organizaţiei „Juriştii pentru drepturile omului”.

39. Curtea reiterează că, pentru ca costurile şi cheltuielile să fie rambursate în temeiul articolului 41, trebuie stabilit dacă ele au fost necesare, realmente angajate şi rezonabile ca mărime (a se vedea, spre exemplu, *Amihalachioaie v. Moldova*, nr. 60115/00, § 47, ECHR 2004-III).

40. Rambursarea onorariilor nu poate fi limitată doar la acele sume care au fost deja plătite de către reclamant avocatului său; într-adevăr, o asemenea interpretare ar descuraja mulţi avocaţi să reprezinte în faţa Curţii reclamanţi mai puţin înstăriţi. În orice caz, Curtea întotdeauna a acordat costuri şi cheltuieli în situaţii când onorariile nu au fost plătite de reclamanţi avocaţilor lor înainte de hotărârea Curţii (a se vedea, printre altele, *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], nr. 48787/99, § 493, ECHR 2004-VII şi *Christian Democratic People's Party v. Moldova*, nr. 28793/02, § 85, ECHR 2006-...).

41. În această cauză, având în vedere lista detaliată prezentată şi complexitatea cauzei, Curtea acordă avocatului ziarului reclamant EUR 1,000 cu titlu de costuri şi cheltuieli.

C. Dobânda de întârziere

42. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în funcţie de rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă;

2. *Hotărăşte* că a avut loc o violare a articolului 10 al Convenţiei;

3. *Hotărăşte*
   (a) că statul pârât trebuie să plătească ziarului reclamant, în termen de trei luni de la data la care această hotărâre devine definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenţiei, EUR 112 (o sută doisprezece euro) cu titlu de prejudiciu material, EUR 3,000 (trei mii euro) cu titlu de prejudiciu moral şi EUR 1,000 (o mie euro) cu titlu de costuri şi cheltuieli, care să fie convertite în valuta naţională a statului pârât conform ratei aplicabile la data executării hotărârii, plus orice taxă care poate fi percepută;
   (b) că, de la expirarea celor trei luni menţionate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente;

4. *Respinge* restul pretenţiilor ziarului reclamant cu privire la satisfacţia echitabilă.

Redactată în limba engleză şi comunicată în scris la 23 octombrie 2007, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 şi 3 al Regulamentului Curţii.

T.L. EARLY
Grefier

Nicolas BRATZA
Preşedinte